

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ בראשית (התוועדות ב), ה'תשכ"ז

בלתי מוגה

חלק ג – יו"ל לש"פ נת, ה'תשע"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ואחת לבריאה

– ופרצת –

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל

לזכות

הילד מאיר שיחי

ליום הולדתו י"ג תשרי

וליום הכנסו בבריתו של אאע"ה, כ"ף תשרי, ה'תשע"א

נדפס על ידי ולזכות הוריו

הרה"ת ר' שלום זובער וזוגתו מרת חי' שרה שיחיו ראבקין

ולזכות זקנותיו שיחיו

הוספה

בי"ה. יז' מ"ח תשט"ז

ברוקלין

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה' מאיר שלום שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח' מ"ח,

לפלא שאינו מזכיר דבר אודות הפעולות החדש תשרי, הוא חדש הכללי דכל השנה כולה ומושבע הוא בכל טוב בעניני התעוררות קבלת עול תשובה יראת שמים שמחה וכוי על מנת להמשיכם בכל השנה.

נעם לי לקרות מההזזה שרואה במר יצחק שליט"א. ויה"ר שימצא די עוז בנפשו להיות מודה על האמת בהטעות דעד עתה, וכמו שבעבר ניצל כשרונותיו להשפעה בסביבתו – וכנראה במרץ וחיות, ינצלם בטוב מכאן ולהבא, ועוד ביתר שאת ואומץ – במושפעיו דעד עתה וגם באלו שיתוספו עליהם. וכבר ידוע פסק רז"ל דגדולה מדה טובה שיצליח בזה עוד יותר מפעולות הקודמות, וע"ד המבואר במכתבי הכללי דראש השנה דהאי שתא, שאם להרוס ישנו כח מבהיל בכמות קטנה, אף שהירוס הוא היפך תכלית הבריאה, עאכו"כ כשרוצים לפעול בתיקון ברור וזיכוך – שהוא תכלית הבריאה.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש מתוך פרנסה כדבעי והרחבת הדעת

מ. שניאורסאהן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ נח, בדר"ח מרחשון הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שלישי מהתועדות ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון (התועדות ב, המשך להתועדות יום שמח"ת), ה'תשכ"ז – הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לימים ראשונים דחה"ס, חלק שני י"ל לשמע"צ ושמח"ת, וחלק הרביעי והאחרון י"ל אי"ה לש"פ לך לך).

*

בתור הוספה – מכתב (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש – מילואים" מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכנינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכח תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצאי שבת בראשית, ה'תשע"א (ופרצת),
ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר צוקלה"ה נבג"ח זי"ע
מאתיים וחמישים שנה להסתלקות היולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2010 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5771 • 2010

Printed in the United States of America

מצילום האגרת. נדפסה ב"היכל מנחם" ח"א ע' קלב.
מוה' מאיר שלום: בלזינסקי, רמת גן. אגרות נוספות אליו - אג"ק חכ"ד אגרת יקפו (ס"ע קצד), ובהנמך בהערות שם.
במר יצחק: דמיאל.
פסק ד"ל דגדולה כו': יומא עו, א. וש"נ.
במכתבי הכללי דראש השנה דהאי שתא: נדפס באג"ק חי"א אגרת ג'תתג.

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

סדר ועימוד בתכנת „תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

באופן ד"אדם ישר הולך", אזי אי אפשר להחליף ביניהם, וזוהי פעולת האור — שעל ידו רואים את הדרך אשר ילכו בה, האסור והמותר בו, ובדבר הרשות גופא צריך לידע מה מוביל ל"שמים" ומה מוביל ל"ארץ". ועוד זאת — שאור זה שנברא ביום הראשון הוא אור שהי' אדה"ר מביט בו מסוף העולם ועד סופו²²⁶, והיינו, שצריך להאיר באור אלקי — "ויאמר אלקים יהי אור" — "מסוף העולם ועד סופו", הן בעולמו, והן בעולם שמסביבו, והן בכל עולם שיש ביכולתו להשפיע בו — להמשיך בו אור אלקי.

מב. ובפשטות:

יהודי לא צריך להתבייש, אלא לומר שרצונו לפעול בעולם שיהי ניכר בו בעלותו של הקב"ה — לא בהעלם, כפי שהוא מצד "בראשית נמי מאמר הוא", אלא בגילוי, כפי שהוא מצד "ויאמר אלקים יהי אור" — שידעו ש"יש בעה"ב לבירה זו"²²⁷, ובאופן שבכל חלק מהעולם יהי ניכר דבר ה' שמהווה אותו, כפירוש הבעש"ט על הפסוק "לעולם ה' דברך נצב בשמים", שדבר ה' "יהי רקיע גו" נצב בשמים להחיותם ולקיימם, כי, גם לאחר שעברו אלפי שנים מששת ימי בראשית, נעשית התהוות הבריאה בכל רגע מחדש (כנ"ל סי"ט), אלא, שצריך לפעול שענין זה יהי ניכר בעולם.

וכאשר ענין זה ניכר בעולם — אזי נעשה "יום אחד"²²⁸, שיש רק מציאות אחת, כי, אע"פ ש"יום" מורכב מ"ערב" ו"בוקר"²²⁸ שהם הפכיים זמ"ז (כמו ארץ ושמים), מ"מ, נרגש בהם הענין ד"אחד", כך, שכל המציאות כולה נעשית באופן ד"אחד".

ועד שנעשה מעמד ומצב ש"כשאני נכתב אני נקרא"²²⁹ — שנקרא בגלוי במציאות העולם כפי שנכתב בתורה, שהיא "תורת אמת" ו"תורת חיים", ובלשון הרמב"ם⁹³: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע כו' אמתת המצאו", ובאופן כזה נמשך גם בעולם — "ואמת הוי' לעולם"²³⁰, עד לעוה"ז התחתון, למטה מעשרה טפחים.

* * *

כח. דובר בהתוועדות קודמת¹⁵⁷ אודות הקושיא הידועה על דברי הגמרא¹⁵⁸ "שלש (שעות) הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה", דלכאורה הרי זה בסתירה למארוז"ל¹⁵⁹ "כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו", דכיון שלא ימלט שבמשך כל כ"ד שעות היום והלילה לא ימצאו בכל כדור הארץ יהודים שעוסקים בתורה, נמצא, שגם הקב"ה עוסק בתורה במשך כל כ"ד שעות היום והלילה, וא"כ, כמה מתבטא יחודן של שלש שעות הראשונות לגבי שאר שעות היום, שעליהם אומרים¹⁵⁸ שבהם הקב"ה "יושב ודן את כל העולם כולו .. יושב וזן את כל העולם כולו .. יושב ומשחק עם לויתן"?

והתירוץ על זה — ש"הקב"ה יושב ועוסק בתורה" ו"הקב"ה קורא ושונה כנגדו" הם שני ענינים שונים:

מדיוק הלשון "כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו", מובן, שגם הלימוד של הקב"ה הוא לפי ערך הלימוד של האדם, והיינו, שזוהי אמנם המשכה מלמעלה, אבל המשכה זו היא לפי המדידה וההגבלה של האדם הלומד, וכמו אתערותא דלעילא שהיא לפי ערך האתערותא דלתתא, דכיון שהאתעדל"ת היא הסיבה לאתעדל"ע, הרי המסובב לא יכול להיות יותר מאשר הסיבה. וכמו מוכר ולוקח, שהלוקח אינו יכול לקבל יותר ממה שיש למוכר; כל מה שהי' בידו מכר לו, אבל לא יותר מזה. ובאופן כזה "הקב"ה קורא ושונה כנגדו" — לפי ערך הקריאה והשינון שלו.

ואילו בשלש שעות הראשונות שהקב"ה יושב ועוסק בתורה — הרי זה לימודו של הקב"ה כפי שהוא מצד עצמו, שלימוד זה הוא בדרגא נעלית יותר מאשר הלימוד שבא ע"י אתעדל"ת ד"כל הקורא ושונה" — לא רק בכמות, אלא גם באיכות.

כט. ועפ"ז יש לבאר מ"ש בחסידות¹⁶⁰ שברכת שהחיינו שבשמח"ת היא בהוספה על ברכת שהחיינו שבחג הסוכות, כי, ברכת שהחיינו שבחג הסוכות היא רק על היו"ט, ואילו ברכת שהחיינו שבשמח"ת היא גם על התורה:

לכאורה אינו מובן¹⁶¹: ע"פ דין מברכים שהחיינו רק על דבר

(160) סה"מ תש"ה ריש ע' 69. וראה גם שיחת ליל שמח"ת בתחלתה (לעיל ע' ..). וש"נ. (158) ע"ז ג, ב. (159) תדבאר רפ"ה. יל"ש איכה רמז 161 ראה גם שיחת ליל שמח"ת תשח"י בתחלתה (תו"מ חכ"א ע' 86 ואילך). וש"נ.

(157)

(158) ע"ז ג, ב.

(159) תדבאר רפ"ה. יל"ש איכה רמז 161

בתחלתה.

(229) פסחים נ, סע"א. וש"נ.

(230) תהלים קיז, ב.

(226) חגיגה יב, א.

(227) ראה ב"ר רפל"ט.

(228) פרשתנו א, ה.

המתחדש מזמן לזמן¹⁶². וכיון שלימוד התורה חיובו תמיד, כך, שגם ברגע שלפני ברכת שהחיינו חייבים בלימוד התורה, א"כ, איך אפשר לברך שהחיינו בשמח"ת על התורה?

והביאור בזה:

כשם שיש מעלה בשלש שעות ראשונות שביום שבהם הקב"ה יושב ועוסק בתורה לגבי הענין דהקב"ה קורא ושונה כנגדו (כנגד האדם שקורא ושונה), כך גם בתחלת השנה, ביום שמח"ת, ישנו ענין התורה כפי שהוא באופן נעלה שלא בערך לגבי שאר ימות השנה — בדוגמת הענין ש"הקב"ה יושב ועוסק בתורה" מצד עצמו, ומזה נמשך באופן פרטי בכל יום שהקב"ה יושב ועוסק בתורה בשלש שעות ראשונות.

וכיון שזהו ענין שמתחדש משנה לשנה ביום שמח"ת, ומזה נמשך על כל השנה כולה, לכן מברכים שהחיינו בשמח"ת — "שהחיינו וקיימנו כו'", שניתוסף חיות וקיום חדש כו' (ככל הפירושים שנתבארו לעיל¹⁶³), ובאופן כזה נמשך על כל השנה כולה.

ל. והענין בזה:

ברכת שהחיינו שמברכים בשמח"ת היא — לכל לראש — בנוגע ללימוד התורה, ומזה נמשך גם בנוגע לשאר הענינים, כמו בענין שלש שעות ראשונות שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, שמזה נמשך גם על שאר שעות היום, שבהם דן וזן את העולם ומשחק עם ליתן.

וזהו גם מה שע"פ תקנת הגאונים קורין בשמח"ת גם אודות בריאת העולם — "בראשית ברא אלקים וגו'"¹⁶⁴:

רש"י מפרש ש"בראשית" היינו "בשביל התורה ובשביל ישראל". ומזה מובן, שכאשר נעשית בשמח"ת התחדשות בתורה, הנה בדרך ממילא נעשית התחדשות גם בבריאת העולם, שמים וארץ וכל צבאם — שנעשה "בראשית ברא גו'" באופן חדש ובאופן אחר; וכמו"כ נעשה חידוש בישראל שלומדים התורה ומקיימים מצוותי'.

ובפרטיות יותר:

בשמח"ת קורין אודות כל ששת ימי בראשית, שהם כנגד שית אלפי שנין דהוה עלמא¹⁶⁵, כי יומו של הקב"ה אלף שנה¹⁶⁶, כמ"ש הרמב"ן¹⁶⁷.

וע"ד המבואר²²² בנוגע לחילוק בין השו"ת של הראשונים, שמיד לאחר השאלה, מופיעה התשובה בכירור, ובחתימת המשיב (כמו בתשובות הרמב"ם: "וכתב משה", ועד"ז בשאר הראשונים), לשו"ת של האחרונים, שהתשובה מופיעה רק לאחר אריכות השקו"ט בריבוי יגיעה כו' — ע"פ משל לאדם שמחפש חפץ בחדר מואר או בחדר אפל:

אדם שמחפש חפץ בחדר אפל — זקוק למשש בידים כדי להרגיש את המדות והקצוות והצורה של החפץ כדי לזהותו, ואם הסימנים אינם מתאימים, אזי ממשיך למשש ולמצוא עוד חפץ, עד שבסופו של דבר מוצא את החפץ שמחפש אחריו. ודוגמתו בשו"ת של האחרונים — שצריך להתייגע באריכות השקו"ט, עד שמגיע למסקנא שלעת-עתה לא מצא פירכא עלי'... ובהתאם לכך פוסק את ההלכה בשאלה זו;

משא"כ אצל "ראשונים כמלאכים"²²³ — הרי זה בדוגמת אדם שנמצא בחדר מואר, שצריך רק לידע מה שמחפש, ומיד כשמביט ורואה את החפץ, יודע שזהו החפץ שמחפש, ודוגמתו בנמשל, שמיד כשרואה את השאלה, יודע את פסק ההלכה — מותר, כשר או זכאי, או להיפך.

ועד"ז בנוגע לפעולה בעולם:

הן אמת שכאשר יהודי לומד תורה הרי הוא מקיים שמים וארץ, כדאיתא בזהר²²⁴ "קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, בר נש אשתדל באורייתא ומקיים עלמא", וכשם שע"י הקרבת שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם נמשך להם טוב גשמי, ועאכו"כ שע"י לימוד התורה ממשיכים רב טוב לישראל, וגם לכל העולם, שהרי "כל אחד חייב לומר בשבילי נברא העולם", אבל אעפ"כ, יכול להיות שהוא אמנם בעל-הבית על כל העולם, ואעפ"כ, אינו יודע מה הם "שמים" ומה היא "ארץ".

ולכן, לא מספיק הענין ד"בראשית נמי מאמר הוא", אלא יש צורך במאמר שהוא בלשון של "ויאמר" (לא רק ברמז, כמו "בראשית" ש"נמי מאמר הוא"), החל מ"ויאמר אלקים יהי אור", ובאופן שנעשה כן בפועל — "ויהי אור", שאז יכולים להבחין מה הם "שמים" ומה היא "ארץ", מה היא "נשמה" ומה הוא "גוף", והיינו, שלא יטעו לוותר ("פאָרבוֹיגן") על עניני שמים בשביל ריוח בעניני ארץ — טעות שיכולה להיות רק כאשר "שמים חושך לאור .. מר למתוק"²²⁵, אבל כאשר ההנהגה היא

165 ר"ה לא, א. וש"נ.

166 ב"ר פ"ח, ב. וש"נ.

167 פרשתנו ב, ג.

162 ראה לוח ברכת הנהנין לאדה"ז פי"א

ה"ב. וש"נ.

163 שיחת ליל שמח"ת שבהערה 160.

164 פרשתנו א, א.

222 ראה תו"מ חכ"ה ע' 144 ואילך. וש"נ.

224 ח"ב קסא, ריש ע"ב.

225 ישע"ה, כ.

223 ראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14.

רוקדים יחדיו, ועד כפי שרבינו הזקן כותב בסידורו בנוגע לעריכת ההקפות: "גם כי עשה כן בבהכ"נ שלו, אם הולך לבהכ"נ שלא גמרו, ירנן וישמח ג"כ עמהם".

מ. ומענין זה שבשמח"ת מודגשת ההשתוות של כל בני"י, מבלי הבט על חילוקי הדרגות שביניהם — נמשך גם בנוגע לאופן העבודה בעולם: ובהקדמה — שכשם שאצל בני"י ישנה ההתחלקות ד"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימך", הנה גם בעולם יש התחלקות כזו, וכמו כללות החילוק בין ארץ ישראל לחוץ לארץ, וגם בנוגע לארץ ישראל גופא איתא במשנה²¹⁴ "עשר קדושות הן".

והעבודה היא — לפעול שבכל מקום בעולם, אפילו במקום היותר תחתון, יהי ניכר ש"בראשית ברא אלקים", כפי הרמב"ן¹⁶⁴ שהלשון "ברא" מורה על "הוצאת היש מאין", ובלשון הרס"ג²¹⁵: "דבר לא מדבר", והיינו, שכל מה שנעשה בעולם הרי זה ע"י הקב"ה.

וענין זה נעשה עי"ז שעבודת האדם בלימוד התורה ושמחת התורה היא באופן ש"ערוכה בכל רמ"ח אברים"¹⁸, ובאופן ד"כל עצמותי תאמרנה"²¹⁶, שאז הרי היא "שמורה"¹⁷, שאינה משתכחת, ובאופן כזה נמשכת ופועלת גם בעולם.

מא. ובפרטיות יותר:

צריך לדעת שהפעולה בעולם אינה באופן שנשלמת ומסתיימת תיכף ומיד ("מווערט גלייך פארטיק"), אלא כפי שלמדים מהתחלת הבריאה — שגם לאחרי ש"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", הנה אף ש"בראשית נמי מאמר הוא"²¹⁷, ו"כל תולדות שמים וארץ נבראו ביום ראשון"²¹⁸, הרי לאח"ז הוצרך להיות "ויאמר אלקים יהי אור", ואז "ויהי אור"²¹⁹, ולולי זאת, יכול אדם לחיות שבעים שנה, "ואם בגבורות שמונים שנה"²²⁰, ועד "והיו ימיו מאה ועשרים שנה"²²¹, ועדיין יחסר אצלו כל ענין האור, ובמילא לא יוכל לברר ולהבחין ("פאנאנדערקלייבן") מה נעשה מסביבו, כמשל אדם שמקבץ הון עצום מבלי לברר ולהבחין להיכן שייך כל דבר.

ונמצא, שההתחדשות ד"בראשית ברא גו"י" שבשמח"ת, שהיא בנוגע לכל ששת ימי בראשית, ה"ה כוללת את כל שית אלפי שנין דהוה עלמא, כל משך הזמן.

ואף שאנו עומדים כבר בסוף השית אלפי שנין — הרי יש בכח התורה למשול ולפעול לא רק על ההוה והעתיד, אלא גם על העבר, ובאופן שפועלת שינוי למפרע, כדרשת הירושלמי¹⁶⁸ על הפסוק¹⁶⁹ "לא-ל גומר עלי".

זאת ועוד:

נוסף לכך שקורין בשמח"ת הפרשה דששת ימי בראשית, קורין גם הפרשה דיום השבת, אשר, ע"פ דברי הרמב"ן הנ"ל, הרי זה כנגד אלף השביעי, "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"¹⁷⁰, שמעמדו ומצבו תלוי באופן מעשינו ועבודתינו במשך השית אלפי שנין.

ומזה מובן, שע"י ההתחדשות בתורה בשמח"ת, שנעשה שינוי והוספה בתורה, שלומדים ומקיימים אותה באופן נעלה יותר — נעשה שינוי לא רק בשית אלפי שנין, אלא גם את האלף השביעי מעמידים באופן נעלה יותר.

לא. וכל זה תלוי באופן שבו עומדים בשמח"ת — שזוהי הנתנית-כח למוצאי שמח"ת, שאז מתחילה העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"¹⁷¹:

עבודתו של יהודי צריכה להיות באופן של התעסקות בעניני העולם, הדרושים עבור קיום המצוות, וכמו מצות תפילין, שאפשר לקיימה רק ע"י קלף גשמי, ועד"ז בנוגע לכללות כל התומ"צ ("הוקשה כל התורה כולה לתפילין"¹⁷²), שבשביל זה יש צורך בדברים גשמיים דוקא.

והנתנית כח לזה היא משמח"ת דוקא — כאמור לעיל (ס"ח) שחג הסוכות קשור עדיין עם מדידה והגבלה, שהרי יש סוכה בעלת דפנות וסכך כו', משא"כ שמע"צ ושמח"ת שאין בו ענינים מיוחדים יותר משאר ימות השנה, ואינו אלא ענין של שלילה — "עצרת" מלשון מניעה, להמנע מעניני העולם, אפילו מעניני סוכה הנ"ל, שהם במדידה והגבלה, להיותו למעלה מכל הגבלות. ולכן ממנו נמשך הכח לדלג ("אריינשפרינגען") לעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו".

(171) ויצא לב, ב. וראה שיחת שבת בראשית תרצ"ו ס"ג (סה"ש תרצ"ו ע' 43). וש"נ.

(172) קידושין לה, א. וש"נ.

(168) כתובות פ"א ה"ב. וש"נ.

(169) תהלים נו, ג.

(170) תמיד בסופה.

(218) פרש"י פרשתנו א, יד.

(219) שם, ג.

(220) תהלים צ, יו"ד.

(221) פרשתנו ו, ג.

(214) כלים פ"א מ"ו.

(215) האמונות והדעות מא. הובא בהמשך

מים רבים תרל"ו פ"ל.

(216) תהלים לה, יו"ד.

(217) ר"ה לב, א. וש"נ.

וכל זה תלוי באופן העמידה וההחלטה בשמח"ת, ובהתאם לכך נעשה גם אופן התחדשות בריאת השמים והארץ בששת ימי בראשית עד ליום הששי, ובאופן כזה נכנסים גם ליום השביעי, ש"לא כתיב בו ערב"173, כיון שיהי' אז מעמד ומצב ש"לילה כיום יאיר"174, וכך יהי' גם בגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש, ע"י משיח צדקנו.

* * *

לב. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה לעושה נפלאות גדולות לברו.

* * *

לג. בהמשך להמוזכר לעיל (ס"ל) אודות תקנת הגאונים שבשמח"ת מתחילים לקרוא "בראשית ברא אלקים גו'", והיינו, שלאחרי שמסיימים את התורה, חוזרים ומתחילים אותה מחדש — צריך להבין: לכאורה, הי' מתאים יותר לקרוא "בראשית ברא אלקים גו'" בראש-השנה, להיותו "זכרון"175 ליום ראשון?

ובהקדמה — שכל עניני התורה מכוונים ומתאימים כפי שהם בעולם, וליתר דיוק: כל עניני העולם מכוונים ומתאימים כפי שהם בתורה — שלכן מצוה לקרות ביום המועד מעניני המועדות176, וכן בתושבע"פ, "שואלין ודורשין בענינו של יום .. הלכות חג בחג"177, ומקדימים להשיב תחילה על שאלה שנוגעת יותר לזמן זה178, כיון ש"דבר בעתו מה טוב"179.

ועפ"ז הי' מתאים יותר לקרוא "בראשית ברא אלקים גו'" ביום שהוא "זכרון ליום ראשון" — שזהו ראש-השנה; ואילו ע"פ תקנת הגאונים — ממתנינים עד לאחרי ר"ה עשי"ת וחג הסוכות, ורק אז — כמה שבועות לאחרי ר"ה — קורין "בראשית ברא אלקים גו"!!

לד. ויובן בהקדם ביאור החילוק בין ר"ה לשמח"ת:

ובהקדם הידוע שבכמה ענינים משתווים שמע"צ ושמח"ת עם ר"ה180, וכמודגש גם באופן קביעות הימים טובים בכל שנה ושנה, שבאותו יום בשבוע שבו חל ר"ה, חל גם שמע"צ, וכיון שר"ה הוא שני

173) מדרש תהלים (שוח"ט) צב בתחלתו. 178) רמב"ם ה' ת"ת פ"ד ה"ח. טושו"ע

174) תהלים קלט, יב. יו"ד סרמ"ו סי"ד.

175) נוסח תפלת ר"ה (ר"ה כז, א). 179) משלי טו, כג.

176) פרש"י ד"ה שנאמר — מגילה לא, 180) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שלט, א

א. (נעתק ב"היום יום" כב תשרי, שמע"צ).

177) שם ד, א. לב, סע"א.

יוקר התומ"צ, ואת גודל ההפלאה בינו לבין מצוה המצוות, ועד שירגישי ש"אין עוד מלבדו"91.

וזוהי גם ההדגשה שהקב"ה הוא מלך — כי, "מלך פורץ גדר כו' ואין מוחין בידו"209, כיון שלגבי המלך אין שום דבר נחשב למציאות, ולכן מותר למלך להרוג את המורד בו210, ולא עוד אלא שאפילו מאן דמחוי במחוג קמי מלכא חייב מיתה211, אף שלכאורה לא עשה מאומה, כי, בעמדו לפני המלך צריך להתבטל ממציאיותו, ואילו כאשר מחוי במחוג, הרי זה מורה שעומד במציאותו, ולכן יכול המלך להרגו, בגלל שחסר אצלו הביטול למלך, "שתהא אימתו עליך".

לח. ונקודת הענין:

לא די בכך שבהתחלת השנה מקבל יהודי את מלכותו של הקב"ה, "תמליכוני עליכם", אלא ענין זה צריך להיות ניכר בכל עניניו במשך כל השנה.

וענין זה נפעל עי"ז שבשמח"ת (לאחרי שנשלם הענין ד"תמליכוני עליכם" עי"ז שהקב"ה נעשה "מלך על כל הארץ") נעשים אצלו שמים וארץ חדשים, ויוצא לעבוד עבודתו במשך כל השנה כולה, הן בימות החול והן בימי השבתות, באופן מחודש, ומתוך שמחה, כלשון הכתוב156: "עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב".

* * *

לט. דובר לעיל (ס"ב) אודות השמחה דשמח"ת, שהיא שמחה גדולה ביותר, וע"פ מנהג ישראל הרי היא גדולה יותר משמחת בית השואבה. ואע"פ שאמרו רז"ל212 "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", הרי רואים במוחש שבשמח"ת יש שמחה גדולה, בניגונים וריקודים כו', יותר מאשר בשמחת בית השואבה.

ועוד זאת, ששמחת בית השואבה "לא היו עושין אותה .. כל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין כו', אבל כל העם .. באין לראות ולשמוע"213, משא"כ השמחה דשמח"ת שייכת ל"כל אשר בשם ישראל יכונה", מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימין", שכולם

209) פסחים קי, א. וש"נ.

210) רמב"ם ה' מלכים פ"ג ה"ח.

211) חגיגה ה, ב.

212) סוכה נא, א"ב.

213) רמב"ם ה' לולב פ"ח הי"ד.

ולכן, כשם שכאשר יש מחלוקת במלכותא דארעא אזי מושחין את (בן) המלך, כמו"כ כשיש מחלוקת במלכותא דרקיעא אזי יש צורך לחזור ולקבל עול מלכות שמים.

לז. ובשביל זה יש צורך בחשבון צדק, מבלי לרמות את עצמו כו': יהודי יכול לחשוב שהוא מלא וגדוש בתורה ומצוות, אהבת ה' ויראתו, ובמילא אינו זקוק לקבלת עול מלכות שמים, באופן ש"תהא אימתו עליך"²⁰⁵, ועד להתבטל ממציאיותו.

מדוע אומרים לו — טוען הוא — קבלו מלכותי ואח"כ אגזור עליכם גזירות, היינו, שצריך לקיים תומ"צ מצד קבלת עול, בה בשעה שביכולתו לקיים תומ"צ מצד חיוב השכל, ללא צורך בקבלת עול!
ועל זה אומרים לו:

כאשר יהודי קם משנתו בבוקר, ונעשה "ברי' חדשה"²⁰⁶, ומתחיל עבודת היום, החל מקיום התומ"צ ועד לעבודה בעניני העולם באופן ד"בכל דרכיך דעהו"¹⁵⁵ — הנה לכל לראש אומר: "מודה אני לפניך מלך", היינו, שצריך לעבוד עבודתו בגלל שהקב"ה הוא מלך.

וכמודגש גם בנוסח ברכת המצוות: "מלך העולם", כך שזהו ענין ששייך לכל אחד מישראל, שהרי "אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון"²⁰⁷.

ולכאורה: קיום המצוות יכול להיות בב' אופנים — מצד קבלת עול, או מצד עריבות ונעימות ("געשמאָק"), ואדרבה, יש מצוות כאלו שבהם צריך להיות ענין של עריבות, כיון שאינם "חוקים", אלא הם מחוייבים ומובנים ע"פ שכל. ואעפ"כ, הנוסח של ברכת כל המצוות — גם אלו שמובנים בשכל — הוא: "מלך העולם", והיינו לפי שקיומם צריך להיות (לא מצד רצון עצמו, בגלל שכך מחייב השכל, אלא) מצד ציווי המלך (וכמ"ש הרמב"ם²⁰⁸ שקיום התומ"צ צריך להיות "לא מפני יראת הרעה, ולא כדי לירש הטובה", שאז הרי הוא עובד את עצמו, אלא "לשמה").

ומה שטוען שהוא מלא וגדוש בתורה ומצוות, אהבה ויראה כו' — הרי אדרבה: ככל שהוא מלא וגדוש יותר — עליו להבין יותר את

(205) לשון חז"ל — סנהדרין כב, א (207) ברכות נו, א. חגיגה בסופה. וש"נ. (במשנה). וש"נ. (208) הלי' תשובה פ"י ה"ב. וראה גם (206) שו"ע אדה"ז או"ח רס"ד. רס"ו. תו"מ ח"ג ע' 27. וש"נ. רס"ז. ועוד.

ימים, הנה באותו יום שבו חל יום השני דר"ה, חל גם שמח"ת — שזה מורה על השייכות שבין ר"ה לשמח"ת, כידוע שיטת הבעש"ט¹⁸¹ שכל הענינים שבעולם הם ע"פ השגחה פרטית, ועאכו"כ בעניני תורה ומועדים, כך, שבודאי יש שייכות בין שמע"צ ושמח"ת לר"ה, שלכן משתווים בכמה ענינים, כולל גם בהקביעות שלהם בימי השבוע.

ובכן: ענינו של ר"ה הוא — שאז נעשה הענין ד"תמליכוני עליכם .. ובמה בשופר¹⁴⁹, והיינו, שבנ"י מקבלים על עצמם עול מלכות שמים, ודוקא עי"ז ש"תמליכוני עליכם", על בנ"י, נעשה הקב"ה "מלך על כל הארץ", כפי שמבקשים¹⁸² "מלך על העולם כולו בכבודך", ועד ש"ידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

[ולהעיר, שגם כללות קיום העולם תלוי בישראל — כפי שדרשו רז"ל¹⁸³ על הפסוק¹⁸⁴ "ארץ יראה ושקטה", "בתחילה יראה ולבסוף שקטה .. שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין וכו'", והיינו, שקיום העולם הוא עי"ז שבנ"י מקבלים את התורה, שזוהי התכלית של קבלת עול מלכות שמים ("תמליכוני עליכם"), כלשון רז"ל¹⁸⁵ "קבלו מלכותי ואח"כ אגזור עליכם גזירות" — במתן-תורה, שאז ניתנו עשרת-הדברות שבהם כלולים כל תרי"ג המצוות, כפי שמבאר ר' סעדי' גאון¹⁸⁶ השייכות של כל א' מתרי"ג מצוות לעשה"ד.

ועד"ז מצינו גם בנוגע לביהמ"ק — שענינו הוא "ושכנתי בתוכם"¹⁸⁷, אלא שע"י "חלוני שקופים אטומים"¹⁸⁸ היתה אורה יוצאת מביהמ"ק לכל העולם¹⁸⁹, והיינו, שתחילה היא ההמשכה לבנ"י, ואח"כ לכל העולם.

וכן הוא גם בנדו"ד — שתחילה נעשה הענין ד"תמליכוני עליכם", ולאח"ז ועי"ז נעשה הקב"ה "מלך על כל הארץ".

ובפרטיות יותר — הנה בר"ה נעשה הענין ד"תמליכוני עליכם",

(181) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) לסהמ"צ שלו עם ביאור הרי"פ פערלא (ירושלים תשל"ג, ח"ג ע' קעא).
(182) נוסח תפלת ר"ה.
(183) שבת פח, א.
(184) תהלים עו, ט.
(185) ע"פ מכילתא יתרו כ, ג. ועוד.
(186) באזהרות שלו (הובא בפרש"י ועוד.
(187) תרומה כה, ח.
(188) מלכים א' ו, ד ובפרש"י. וראה מנחות פו, ב ובפרש"י.
(189) ראה ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה. משפטים כד, יב) — נדפסו בסידורו, ובהוספות

אבל הענין ד"מלך על כל הארץ" הוא עדיין בהעלם, "בכסה" 190, ואילו התגלות הענין ד"מלך על כל הארץ" היא — "ליום חגיגנו" 190, בחג הסוכות, שאז מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם 35, שע"ז נמשכת להם השפעה כו' (כדאיתא במדרש 191 שאוה"ע עצמם אינם יודעים אודות ה"רב טוב" שניתוסף אצלם ע"י הקרבת קרבנות אלו), ועי"ז ממשיכים להם גם את מלכותו של הקב"ה — "מלך על כל הארץ".

ונמצא, שהגמר ד"תמליכוני" נעשה רק לאחר שכבר עבר ר"ה, העבודה דעשי"ת ויוהכ"פ (עבודת התשובה, בחרטה על העבר וקבלה על להבא, ועד לכפרה ד"עיצומו של יום" 192), העבודה דד' הימים שבין יוהכ"פ לסוכות, והעבודה דשבעת ימי חג הסוכות (החל מיום הראשון דסוכות שהוא "ראשון לחשבון עונות" 193), ועד לשמע"צ שבו מקריבים "פר אחד איל אחד" 34, כמבואר במדרש 194 "משל למלך שעשה סעודה שבעת ימים וזימן כל בני אדם שבמדינה .. כיון שעברו שבעת ימי המשתה, אמר לאוהבו, כבר יצאנו ידינו מכל בני המדינה, נגלגל אני ואתה כו'" — רק אז נגמר הענין ד"תמליכוני" בתכלית השלימות, כיון שהקב"ה נעשה כבר "מלך על כל הארץ".

לה. ועפ"ז מובן, שבסיומו של חג הסוכות, לאחר הקרבת שבעים פרים שע"ז כובשים את כל שבעים אומות העולם ופועלים שהקב"ה יהי' "מלך על כל הארץ" — אזי מתחדשת הבריאה כולה, ונעשית ההכרה ש"בראשית ברא אלקים גו'", ולפנ"ז הי' אין ואפס כו'.

וענין זה נעשה ע"י הקריאה בתורה דוקא — כי, התורה אינה מוגבלת בזמן ומקום (ולא כמו מצוות שהם מוגבלים בזמן ומקום) 195, ולכן עי"ז שקורין בתורה "בראשית ברא אלקים גו'", ממשיכים ופועלים חידוש בכל עניני הבריאה, שמים וארץ וכל צבאם, שנבראו בששת ימי בראשית (כפי שקורין בשמח"ת), כולל גם השלימות שנפעלה בכל הבריאה ביום השביעי (שגם אודותיו קורין בשמח"ת), שבו נראה העולם כולו (כל מה שנברא בששת ימי המעשה) באופן אחר, כמארז"ל 196 "מה

190) תהלים פא, ד. וראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג ואילך. ובכ"מ.
191) ראה ויק"ר פ"א, יא. במדב"ר פ"א, ג. שהש"ר פ"ב, ג (ה).
192) ראה רמב"ם ה"ל תשובה פ"א ה"ג ד. וראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 203. וש"נ.
193) תנחומא אמור כב. ויק"ר פ"ל, ז ובמת"כ.
194) במדב"ר פכ"א, כד.
195) ראה לקו"ת במדבר יג, א. ובכ"מ.
196) פרש"י פרשתנו ב, ב. פרש"י מגילה ט, א (ד"ה ויכל). תוד"ה חצבה — סנהדרין לח, א. וראה ב"ר פ"י, ט.

הי' העולם חסר — מנוחה, בא שבת בא מנוחה", היינו, שלפני שבת הי' חסרון בכל עניני הבריאה, גם בהבריאה דיום ראשון, וכיום השבת נשלמה הבריאה כולה.

וקריאה זו יכולים לקרוא בשמח"ת דוקא — לאחר שנפעל מחדש (ובאופן נעלה יותר שלא הי' עדיין מימי עולם 197) הענין ד"תמליכוני עליכם", כפי שנמשך להיות גם "מלך על כל הארץ", ולכן נעשה אז חידוש כללות הבריאה, ע"י הקריאה בתורה, כנ"ל.

לו. עפ"ז מתורצת גם קושיא בנגלה דתורה 198:

ע"פ דין אין מושחין מלך ב' פעמים, במכ"ש מזה ש"אין מושחין מלך בן מלך .. דכתיב 199 למען יאריך ימים על ממלכתו גו" 200, והיינו, שמאריך ימים ע"י בנו, כיון שמלכותו של הבן היא המשך למלכות אביו. ועפ"ז אינו מובן: מהו הענין ד"תמליכוני עליכם" בר"ה — הרי גם עד הרגע האחרון של ערב ר"ה היתה מלכותו של הקב"ה, ומהו הצורך בקבלת המלכות מחדש?

אך הענין הוא — שהדין שאין מושחין מלך בן מלך הוא רק כאשר אין מחלוקת וערעור על מלכותו, אבל כשיש מחלוקת, אזי מושחין את בן המלך 200.

ועד"ז בנוגע למלכותו של הקב"ה — שההתערבות של עניני העולם, מלשון העלם והסתרו 201, היא בדוגמת מחלוקת וערעור כו', ולכן צריך לחזור ולקבל מלכותו של הקב"ה.

וענין זה צריך להיות בר"ה דוקא — כי:

ר"ה הוא יום ברוא האדם, וכתיב 202 "נעשה אדם", לשון רבים, שנותן מקום לטעות, וכפי שטען משה להקב"ה: "רבונו העולם, מה אתה נותן פתחון פה למינים", ועל זה השיב לו הקב"ה: "כתוב והרוצה לטעות יטעה" 203, והיינו לפי שצריכה להיות בחירה חפשית, וכמארז"ל 204 "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", ולכן מוכרח הקב"ה ליתן אפשרות לטעות.

וכיון ש"נעשה אדם", שנותן מקום לטעות כו', נאמר בר"ה — הרי זה כמו שיש מחלוקת על מלכותו של הקב"ה בר"ה.

197) ראה תניא אגה"ק סי"ד.
198) ראה גם שיחת יום שמח"ת תשכ"ב סל"ד ואילך (תו"מ חל"ב ע' 148 ואילך).
199) רש"י.
200) הוריות יא, ב.
201) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
202) פרשתנו א, כו.
203) ב"ר פ"ח, ח.
204) ברכות לג, ב. וש"נ.
199) פ' שופטים יז, כ.